



«کلیه‌ی دستاوردهای ناشی از این پژوهش متعلق به دانشگاه الزهراء (س) است.»



دانشگاه الزهرا (س)

دانشکده‌ی ادبیات، زبان‌ها و تاریخ

پایان‌نامه جهت دریافت درجه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی

عنوان

شخصیت و شخصیت پردازی در سه رمان دفاع مقدس

(فال خون، نخل‌ها و آدم‌ها، شطرنج با ماشین قیامت)

استاد راهنما

دکتر ذوالفقار علامی مهماندوستی

استاد مشاور

دکتر مهدی نیک منش

دانشجو

فریده خواجه پور

تیر ۱۳۹۰

## **Abstract**

One of the crucial & key elements in the story & writing story is character & characterization. This study focuses on the character & characterization in three novels of the sacred defense: “the omen of blood” by Davood Ghafarzadegan, “palms & people” by Nematollah Soleymani & “chess with the resurrection machine” Habib Ahmadzade, in order to indicate how to process the character in these novels & familiarize the readers with the techniques & tips of characterization. Character in these three novels has a special place & importance & somehow represents the thoughts & opinions of the people & the writers community. The achieved results show that most of Characters in these novels, due to the atmosphere of front & war, are men & women have less presence, & since the excitement of war is deposited in youth, the characterization method, the writers have tried to process the Characters more indirectly; also, characterizations, are under the influence of social, class, religious, historical & ... prototypes. Alongside with the strength, weaknesses were found too; that the most obvious & important ones are the weaknesses of the writer in addition of characterization & sudden change characters without needed.

**Key word:** character, characterization, sacred defense, the omen of blood, palms & people, chess with the resurrection machine



Al-Zahra University

Faculty of Literature, Languages & History

Thesis Title

**Character and Characterization in three novels of the secret defence**

(blood auspices/ palms & men/ Chess With The Doomsday Machine)

Thesis Advisor

Dr. Zoalfagar alami mehmandosti

Thesis Reader

Dr. mehdi nikmanesh

By

Faredeh KHajehpour

July 2011

## تقدیم

به مادرم، که خوب می‌دانم هنوز دلواپس من است مثل تمام روزهای کودکی‌ام و هنوز هم اگر نباشد گرمای دستش روی شانهم، زود می‌شکنم.

و به پدرم، او که پررنگ‌تر از همه هنوز و تا همیشه هست و حالا عطر یادش همراه با بوی یاس و گلاب در کوچه‌ی خاطراتم.

و به همسرم بابت صبوری‌هایش و شاید قصوره‌هایم.

و به پسرم که با همه‌ی مهر بی‌حدم به او، شاید صبورترین بود در لحظات نبودنم و شاید این یادگاری کوچک بماند برایش.

## سپاس و قدردانی

پروردگارا، می‌ایستم بر ناچیزی خود و بر بلندای تو! می‌خوانمت با زبانی قاصر و با صدایی گرفته و زیر، من انتهای خویش را به ابدیت تو پیوند می‌زنم و دستانم را کاسه‌گردان رحمت می‌کنم و تو را قطره قطره عاشق می‌شوم، آنقدر عاشق که عظمت بی‌پایانت را حیران می‌دوم. می‌خوانمت و لرزه بر اندام واژه‌ها می‌افتد؛ من در ابتدای فصل آموختنم بر ضعیفی خویش اقرار می‌کنم و ناچیزی‌ام را فریاد می‌زنم. به اندازه‌ی بزرگیت نیازمندم و به قدر بی‌نیازیت محتاج! ای جاری در جان، نامت را بر زبان می‌رانم شکوفه می‌ریزد از هرم نفس‌هایم و وجودم را از عطری سرشار لبریز می‌کنم.

و بعد از نام او، پیشکش به بزرگوارانی که در گلستان کلامشان عطر اندیشه جاریست و از دستانشان پرندگان عقل، آب و دانه ستانده‌اند و سوغات سرزمین معرفتشان شیوه‌ی اندیشیدن بود که در شریان ذهنم سخاوتمندانه ریختند. هر جا اندیشه‌ای رواج یافت، هر جا کلامی متولد شد و راه روشنگری پیش پایم باز شد، جلودارش نام تو بود استاد.

از اساتید فرزانه و فاضل، استاد راهنمای محترم جناب آقای دکتر ذوالفقار علامی

مهماندوستی که در تمام مراحل این پژوهش عالمانه و صبورانه روشنگر راهم بوده‌اند و مشاور گرامی‌ام جناب آقای دکتر مهدی نیک‌منش که با صبر و حوصله‌ی بسیار، اوقات گرانبهای خود را در اختیار من گذاشته‌اند، کمال تشکر را دارم.

همچنین سپاسگزارم از اساتید محترم داور که نکاتی ارزشمند را جهت تقویت این رساله یادآور خواهند شد.

## چکیده

یکی از عناصر کلیدی و بسیار تعیین کننده در داستان و داستان‌نویسی، پرداختن به شخصیت و شخصیت‌پردازی است. پژوهش حاضر، به بررسی شخصیت و شخصیت‌پردازی در سه رمان دفاع مقدس: "فال خون" از داوود غفارزادگان، "نخل‌ها و آدم‌ها" از نعمت‌الله سلیمانی و "شطرنج با ماشین قیامت" از حبیب احمدزاده، پرداخته تا چگونگی پردازش شخصیت را در این رمان‌ها نمایان سازد و خوانندگان را با تکنیک‌ها و شگردهای شخصیت‌پردازی آشنا کند. شخصیت در این سه رمان، از جایگاه و اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و بیانگر افکار و عقاید مردم و جامعه‌ی زمان نویسنده است. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که غالب شخصیت‌ها در این رمان‌ها به دلیل فضای جبهه و جنگ مردان هستند و زنان حضور کمتری دارند و از آنجا که شور و هیجان بیشتر در وجود جوانان به ودیعه گذاشته شده، شخصیت‌ها عموماً از طیف جوان هستند. نویسندگان بیشتر از شخصیت‌های نوعی و تیپ استفاده کرده‌اند. در شیوه‌ی شخصیت‌پردازی نویسندگان تلاش کرده‌اند شخصیت‌ها را بیشتر به صورت غیر مستقیم پردازش کنند، همچنین شخصیت‌پردازی‌ها تحت تأثیر سبک واقع‌گرایی قرار دارد و نویسندگان از انواع پروتوتیپ‌های اجتماعی، طبقاتی، مذهبی، تاریخی و ... بهره‌برده‌اند. در کنار نقاط قوت، نقاط ضعفی نیز در این رمان‌ها دیده می‌شود که بارزترین و مهم‌ترین آنها، ضعف نویسنده در شخصیت‌پردازی و تحوّل ناگهانی شخصیت‌ها بدون زمینه و زمان لازم است. واژگان کلیدی: شخصیت، شخصیت‌پردازی، فال خون، نخل‌ها و آدم‌ها، شطرنج با ماشین قیامت.



## فهرست مطالب

عنوان صفحه	شماره صفحه
مقدمه .....	۱
فصل اول: چهارچوب پژوهش	
۱-۱- مسأله‌ی پژوهش .....	۲
۱-۲- پرسش‌های پژوهش .....	۲
۱-۳- فرضیات پژوهش .....	۳
۱-۴- اهداف پژوهش .....	۳
۱-۵- پیشینه‌ی پژوهش .....	۳
۱-۶- روش پژوهش .....	۵
۱-۷- جامعه آماری .....	۵
فصل دوم: مفاهیم و کلیات	
۲-۱- گفتار اول: ادبیات جنگ .....	۷
۲-۱-۱- ادبیات پایداری .....	۷
۲-۱-۲- ادبیات دفاع مقدس .....	۷
۲-۲- گفتار دوم: رمان .....	۱۱
۲-۲-۱- تعریف رمان .....	۱۱
۲-۲-۲- پیدایش رمان و نخستین رمان نویسان .....	۱۲
۲-۲-۳- انواع رمان .....	۱۴
۲-۲-۳-۱- رمان تاریخی .....	۱۴
۲-۲-۳-۲- رمان رشد و کمال .....	۱۴



- ۲۴..... ۲-۳-۴- شخصیت جامع و شخصیت ساده
- ۲۵..... ۲-۳-۵- شیوه‌های شخصیت‌پردازی
- ۲۶..... ۲-۳-۵-۱- شخصیت‌پردازی مستقیم
- ۲۷..... ۲-۳-۵-۲- شخصیت‌پردازی غیر مستقیم
- ۲۸..... شخصیت‌پردازی از طریق رفتار
- ۲۸..... شخصیت‌پردازی از طریق گفت و گو
- ۲۹..... شخصیت‌پردازی از طریق نام
- ۳۰..... شخصیت‌پردازی از طریق توصیف قیافه ظاهری
- ۳۱..... شخصیت‌پردازی از طریق محیط
- ۳۱..... شخصیت‌پردازی از طریق توصیف
- ۳۲..... شخصیت‌پردازی از طریق شیوه‌ی جریان سیال ذهن
- ۳۳..... ۲-۳-۶- شخصیت در گذر سبک‌های ادبی
- ۳۴..... ۲-۳-۶-۱- کلاسیسیسم
- ۳۶..... ۲-۳-۶-۲- رمانتیک
- ۳۷..... ۲-۳-۶-۳- رئالیسم
- ۳۹..... ۲-۳-۶-۴- ناتورالیسم
- ۴۰..... ۲-۳-۷- پروتوتیپ
- ۴۱..... ۲-۳-۷-۱- پروتوتیپ تاریخی
- ۴۲..... ۲-۳-۷-۲- پروتوتیپ هنری
- ۴۳..... ۲-۳-۷-۳- پروتوتیپ مذهبی
- ۴۴..... ۲-۳-۷-۴- پروتوتیپ سیاسی

- ۴۵ ..... پروتوتیپ طبقاتی ..... ۲-۳-۷-۵
- ۴۵ ..... پروتوتیپ‌هایی با منشأ ژورنالیستی ..... ۲-۳-۷-۶
- ۴۶ ..... پروتوتیپ ادبی ..... ۲-۳-۷-۷
- ۴۷ ..... پروتوتیپ اساطیری ..... ۲-۳-۷-۸
- ۴۷ ..... پروتوتیپ در زندگی خصوصی نویسنده ..... ۲-۳-۷-۹
- ۴۸ ..... پروتوتیپ در قلمرو خود زندگینامه ..... ۲-۳-۷-۱۰
- ۴۹ ..... پروتوتیپ در حدیث نفس ..... ۲-۳-۷-۱۱
- ۵۰ ..... پروتوتیپ فلسفی ..... ۲-۳-۷-۱۲
- ۵۱ ..... نمود شخصیت ..... ۲-۳-۸
- ۵۲ ..... شاخص بیرونی ..... ۲-۳-۸-۱
- ۵۲ ..... شاخص جسمی و فیزیکی ..... ۲-۳-۸-۱
- ۵۳ ..... شاخص اعتبارات فردی-اجتماعی ..... ۲-۳-۸-۱
- ۵۶ ..... شاخص درونی ..... ۲-۳-۸-۲
- ۵۶ ..... شاخص فکری-استدلالی ..... ۲-۳-۸-۲
- ۵۷ ..... شاخص روحی-عاطفی ..... ۲-۳-۸-۲
- فصل سوم: شخصیت‌پردازی فال خون
- ۵۹ ..... معرفی داوود غفارزادگان ..... ۳-۱
- ۶۰ ..... خلاصه داستان ..... ۳-۲
- ۶۲ ..... نمای کلی شخصیت‌ها ..... ۳-۳
- ۶۲ ..... انواع شخصیت ..... ۳-۴
- ۶۲ ..... شخصیت‌های نوعی ..... ۳-۴-۱

- ۳-۵-جامعیّت و تحوّل ..... ۶۵
- ۳-۶-شخصیت‌پردازی ..... ۶۸
- ۳-۶-۱-شخصیت‌پردازی مستقیم ..... ۶۸
- ۳-۶-۲-شخصیت‌پردازی غیر مستقیم ..... ۶۸
- ۳-۶-۲-۱-شخصیت‌پردازی از طریق عمل و رفتار ..... ۶۸
- ۳-۶-۲-۲-شخصیت‌پردازی از طریق گفت و گو (دیالوگ، واگویه) ..... ۷۰
- ۳-۶-۲-۳-شخصیت‌پردازی از طریق توصیف ظاهری ..... ۷۲
- ۳-۶-۲-۴-شخصیت‌پردازی از طریق جریان سیال ذهن ..... ۷۳
- ۳-۷-۷-پروتوتیپ ..... ۷۵
- ۳-۷-۱-پروتوتیپ در حدیث نفس ..... ۷۵
- ۳-۸-۸-نمود شخصیت ..... ۷۶
- ۳-۸-۱-شاخص اعتبارات فردی و اجتماعی ..... ۷۶
- ۳-۸-۱-۱-جنس ..... ۷۶
- ۳-۸-۱-۲-نام ..... ۷۶
- ۳-۸-۱-۳-سن ..... ۷۷
- ۳-۸-۱-۴-شغل ..... ۷۷
- ۳-۸-۲-شاخص جسمی فیزیکی ..... ۷۷
- ۳-۸-۳-شاخص فکری و استدلالی ..... ۷۸
- ۳-۸-۴-شاخص حرکتی و رفتاری ..... ۷۹
- ۳-۸-۵-شاخص روحی و عاطفی ..... ۸۱
- ۳-۹-ارتباط شخصیت با عناصر دیگر ..... ۸۲

۸۲	..... ۳-۹-۱- زمان
۸۳	..... ۳-۹-۲- زاویه دید
۸۳	..... ۳-۹-۳- گفت و گو
۸۴	..... ۳-۹-۴- پیرنگ
۸۵	..... ۳-۱۰- نقد شخصیت پردازی
۸۶	..... ۳-۱۱- نتیجه گیری
۸۷	..... ۳-۱۲- جداول و نمودارها
۸۷	..... ۳-۱۲-۱- جدول و نمودار انواع شخصیت ها
۸۸	..... ۳-۱۲-۲- جدول و نمودار تحوّل شخصیت ها
۸۹	..... ۳-۱۲-۳- جدول و نمودار جامعیت شخصیت ها
۹۰	..... ۳-۱۲-۴- جدول و نمودار جنسیت شخصیت ها
فصل چهارم: شخصیت پردازی نخل ها و آدم ها	
۹۲	..... ۴-۱- معرفی نعمت الله سلیمانی
۹۲	..... ۴-۲- خلاصه داستان
۹۵	..... ۴-۳- نمای کلی شخصیت ها
۹۵	..... ۴-۴- انواع شخصیت
۹۵	..... ۴-۴-۱- شخصیت های نوعی
۹۹	..... ۴-۴-۲- شخصیت های قالبی
۱۰۰	..... ۴-۵- جامعیت و تحوّل
۱۰۱	..... ۴-۶- شیوه های شخصیت پردازی
۱۰۱	..... ۴-۶-۱- شخصیت پردازی مستقیم

- ۱۰۲ ..... ۴-۶-۲- شخصیت‌پردازی غیرمستقیم
- ۱۰۲ ..... ۴-۶-۲-۱- شخصیت‌پردازی از طریق گفت و گو
- ۱۰۶ ..... ۴-۶-۲-۲- شخصیت‌پردازی از طریق جریان سیال ذهن
- ۱۰۷ ..... ۴-۶-۲-۳- شخصیت‌پردازی از طریق عمل و رفتار
- ۱۰۸ ..... ۴-۶-۲-۴- شخصیت‌پردازی از طریق توصیف ظاهر
- ۱۱۰ ..... ۴-۷-۷- انواع پروتوتیپ
- ۱۱۱ ..... ۴-۷-۱- پروتوتیپ مذهبی
- ۱۱۲ ..... ۴-۷-۲- پروتوتیپ تاریخی - سیاسی
- ۱۱۲ ..... ۴-۷-۳- پروتوتیپ طبقاتی
- ۱۱۳ ..... ۴-۸-۸- نمود شخصیت
- ۱۱۳ ..... ۴-۸-۱- شاخص اعتبارات فردی و اجتماعی
- ۱۱۳ ..... ۴-۸-۱-۱- جنس
- ۱۱۶ ..... ۴-۸-۱-۲- نام
- ۱۱۷ ..... ۴-۸-۱-۳- سن
- ۱۱۸ ..... ۴-۸-۱-۴- شغل
- ۱۱۹ ..... ۴-۸-۲- شاخص جسمی و فیزیکی
- ۱۱۹ ..... ۴-۸-۳- شاخص فکری و استدلالی
- ۱۲۰ ..... ۴-۸-۴- شاخص حرکتی و رفتاری
- ۱۲۱ ..... ۴-۸-۵- شاخص روحی و عاطفی
- ۱۲۲ ..... ۴-۹-۹- ارتباط شخصیت با عناصر داستانی دیگر
- ۱۲۲ ..... ۴-۹-۱- موضوع

- ۱۲۴ ..... زاویه دید - ۲-۹-۴
- ۱۲۷ ..... پیرنگ - ۳-۹-۴
- ۱۲۸ ..... زمان - ۴-۹-۴
- ۱۲۹ ..... گفت و گو - ۵-۹-۴
- ۱۲۹ ..... زبان - ۶-۹-۴
- ۱۳۰ ..... توصیف - ۷-۹-۴
- ۱۳۱ ..... نقد شخصیت پردازی - ۱۰-۴
- ۱۳۳ ..... نتیجه گیری - ۱۱-۴
- ۱۳۴ ..... جداول و نمودارها - ۱۲-۴
- ۱۳۴ ..... جدول و نمودار انواع شخصیتها - ۱-۱۲-۴
- ۱۳۵ ..... جدول و نمودار تحوّل شخصیتها - ۲-۱۲-۴
- ۱۳۶ ..... جدول و نمودار جامعیت شخصیتها - ۳-۱۲-۴
- ۱۳۷ ..... جدول و نمودار جنسیت شخصیتها - ۴-۱۲-۴
- فصل پنجم: شخصیت پردازی شطرنج با ماشین قیامت
- ۱۳۹ ..... معرفی حبیب احمدزاده - ۱-۵
- ۱۴۰ ..... خلاصه داستان - ۲-۵
- ۱۴۱ ..... نمای کلی شخصیتها - ۳-۵
- ۱۴۲ ..... انواع شخصیت - ۴-۵
- ۱۴۲ ..... شخصیت‌های همه جانبه - ۱-۴-۵
- ۱۴۴ ..... شخصیت‌های نوعی - ۲-۴-۵
- ۱۴۶ ..... جامعیت و تحوّل - ۵-۵



- ۱۵۰ ..... ۵-۶- شيوه‌های شخصیت‌پردازی
- ۱۵۰ ..... ۵-۶-۱- شخصیت‌پردازی مستقیم
- ۱۵۰ ..... ۵-۶-۲- شخصیت‌پردازی غیرمستقیم
- ۱۵۰ ..... ۵-۶-۲-۱- شخصیت‌پردازی از طریق گفت و گو
- ۱۵۵ ..... ۵-۶-۲-۲- شخصیت‌پردازی از طریق عمل و رفتار
- ۱۵۶ ..... ۵-۷- انواع پروتوتیپ
- ۱۵۶ ..... ۵-۷-۱- پروتوتیپ‌های اسطوره‌ای- مذهبی
- ۱۵۷ ..... ۵-۷-۲- پروتوتیپ‌های اجتماعی
- ۱۵۸ ..... ۵-۸- نمود
- ۱۵۸ ..... ۵-۸-۱- شاخص اعتبارات فردی و اجتماعی
- ۱۵۸ ..... ۵-۸-۱-۱- جنس
- ۱۵۹ ..... ۵-۸-۱-۲- نام
- ۱۵۹ ..... ۵-۸-۱-۳- سن
- ۱۶۰ ..... ۵-۸-۱-۴- شغل
- ۱۶۱ ..... ۵-۸-۲- شاخص جسمی- فیزیکی
- ۱۶۳ ..... ۵-۸-۳- شاخص فکری و استدلالی
- ۱۶۶ ..... ۵-۸-۴- شاخص حرکتی و رفتاری
- ۱۶۷ ..... ۵-۸-۵- شاخص عاطفی
- ۱۶۸ ..... ۵-۹- ارتباط شخصیت با عناصر داستانی دیگر
- ۱۶۸ ..... ۵-۹-۱- موضوع
- ۱۶۹ ..... ۵-۹-۲- زاویه دید

۱۷۰	..... ۳-۹-۵- پیرنگ
۱۷۱	..... ۴-۹-۵- زمان و مکان
۱۷۱	..... ۵-۹-۵- گفت و گو
۱۷۲	..... ۱۰-۵- نقد شخصیت پردازی
۱۷۴	..... ۱۱-۵- نتیجه گیری
۱۷۵	..... ۱۲-۵- جداول و نمودارها
۱۷۵	..... ۱-۱۲-۵- جدول و نمودار انواع شخصیت ها
۱۷۶	..... ۲-۱۲-۵- جدول و نمودار تحوّل شخصیت ها
۱۷۷	..... ۳-۱۲-۵- جدول و نمودار جامعیت شخصیت ها
۱۷۸	..... ۴-۱۲-۵- جدول و نمودار جنسیت شخصیت ها
۱۷۹	..... نتیجه گیری
۱۸۵	..... منابع و مآخذ

## مقدمه

هر داستانی به منزله‌ی یک کل از اجزا و عناصری تشکیل شده است و هر عنصر با عناصر دیگر و با کلیت اثر پیوند و ارتباط تنگاتنگ دارد. عناصر داستان عبارتند از: پیرنگ، شخصیت، درون‌مایه یا مضمون، زاویه‌ی دید، گفت‌وگو، سبک و شیوه‌ی نگارش، لحن و لحن‌پردازی، فضا و ... که همچون حلقه‌های زنجیر به هم مرتبط هستند و همگی با هم در زیبایی یک داستان مؤثرند اما در این میان شخصیت و شخصیت‌پردازی از عناصر بسیار مهم و پراهمیت هر داستان به شمار می‌رود و ساختمان داستان بر پایه‌ی این عنصر بنا می‌شود و شکل‌گیری آن بدون حضور شخصیت غیر قابل تصوّر و محال است. بسیاری از صاحب نظران و منتقدان، بر این نکته تأکید دارند که رمز پذیرش و امتیاز یک اثر ادبی و میزان دوام و نفوذ آن بستگی به شخصیت و نحوه‌ی پردازش شخصیت‌ها دارد. شخصیت مایه‌ی جذابیت داستان و نشانگر توانایی و قدرت نویسنده و نیز مهم‌ترین عنصر منتقل‌کننده‌ی تم داستان، محسوب می‌شود.

شخصیت فرد ساخته شده‌ای است که مانند اشخاص حقیقی از ویژگی‌هایی برخوردار است و با این ویژگی‌ها در داستان و نمایش ظاهر می‌شود. به خلق چنین شخصیت‌هایی که هر یک با خصوصیات اخلاقی و روحی معینی در دنیای داستان و نمایش نامه ظاهر می‌شوند، شخصیت‌پردازی می‌گویند.

شخصیت‌های داستانی، از خود هیچ‌گونه اراده‌ای ندارند و این نویسندگان هستند که به کمک قلم خود زندگی، کوشش، روح نوع دوستی، یأس، بدبینی، خوش‌بینی، حسادت و تعصب و ... را درون شخصیت‌هایشان می‌دمند. نویسنده در شخصیت‌پردازی، باید دائماً با شخصیت‌های داستانش همراه باشد، با آنها زندگی کند، با آنها انس بگیرد و داستان خود را با استفاده از شخصیت‌هایی که در رمان حاضرند، در قالب رفتار و گفتارشان پیش ببرد.

ادبیات داستانی دفاع مقدس، حوادث دردناک و فاجعه بار، جنایات و ظلم دشمن به مردان، زنان و کودکان بی دفاع و ضعیف روستایی و شهری و گوشه‌ای از زندگی مردم میهن‌مان را طی هشت سال دفاع مقدس در خود منعکس کرده است. داستان‌های دفاع مقدس عموماً داستان‌هایی واقع‌گرا و ترسیم‌کننده‌ی واقعیات درون جامعه می‌باشند. در این داستان‌ها، نویسنده به دلیل برقراری رابطه با زمان و واقعیت، شخصیت را به عنوان مظهر این دوره مجسم می‌کند.

این پژوهش به بررسی شخصیت و شخصیت‌پردازی در سه رمان دفاع مقدس: فال خون، نخل‌ها و آدم‌ها و شطرنج با ماشین قیامت می‌پردازد تا انواع شخصیت و چگونگی پردازش شخصیت‌ها را در این رمان‌ها بررسی کند و نشان دهد شخصیت‌های این داستان‌ها تا چه اندازه از واقعیت وام گرفته شده‌اند و نویسنده در این بهره‌گیری تا چه اندازه موفق بوده است. مشکل اصلی در این پژوهش، فقدان کتاب‌ها و مقالات علمی معتبر در مورد این سه رمان و تا حدودی جدید و ناشناس بودن این نویسندگان بود.

شیوه‌ی پژوهش، توصیفی - تحلیلی و با استفاده از ابزار کتابخانه‌ای است، به این صورت که ابتدا کتاب‌های نظری درباره‌ی شخصیت و شخصیت‌پردازی و نمود شخصیت مورد مطالعه قرار گرفت و فیش‌برداری از مطالب مورد نیاز انجام شد، سپس سه رمان فال خون، نخل‌ها و آدم‌ها و شطرنج با ماشین قیامت مطالعه گردید و درباره‌ی شخصیت‌های هر رمان فیش‌هایی نوشته‌شد؛ در نهایت نگارنده با توجه به متن رمان‌های مذکور به تحلیل داده‌ها و اطلاعات استخراج شده پرداخت.

جامعه آماری سه داستان دفاع مقدس؛ فال خون از داوود غفارزادگان، نخل‌ها و آدم‌ها از نعمت الله سلیمانی و شطرنج با ماشین قیامت از حبیب احمدزاده است.